

tako se moramo braniti posameznih delov v modernih slogih kot cepičev na stare sloge. Kajti s tem bi jim jemali mnogo nasilneje njihov značaj, kakor če bi porabili njihove motive za moderne umetnine. Stari slogi so namreč tako tesno zraščeni z vsem kulturnim razvojem, da nam niso tuje njihove oblike, ker segajo tudi druge korenine naše prosvete v zgodovinsko dōbo, iz katere še vedno črpamo in redimo naš napredek. Narobe pa tukaj ni prav. Stari kulturi je moderna struja nepoznana in povse tuja. Več pravice imajo torej motivi starih slogov v naši dōbi, kakor moderni deli na starih umetninah. Po vojni bo postalo to vprašanje pereče. Zato bo dobro, premisliti že sedaj vsestransko, kako se lotiti poprav, da ne pokvarimo še teh maloštevilnih ostalin naše nekdanje cveteče umetniške kulture. To je, da moderni umetniki ne morejo rešiti te zadeve. Kdor je vajen snovati svoje načrte le za betonsko tehniko, ne more odločevati o kamnu in drugih vrstah gradiva; kdor dela cementne sohe, nima besede, kedar se razpravlja o ornamentih iz kamna in rezbarijah iz lesa; kdor se poslužuje le kazeinskih barv, nima odločevati o slikanju na presno. Tu morajo odločati umetniki, ki so se priučili starim slogom in prejšnjim tehnikam.

Stvar, katere sem se dotaknil v teh vrsticah, je silno obsežna. Da bi se izčrpala, bi bilo treba debele knjige. A te naš časopis ne more prinašati. Zato sklepam za sedaj in povzamem še enkrat glavne misli:

Moderna dōba nima sloga, stare dōbe so ga imele vse, ker so ga tvorile široke plasti, ne posamezniki. Zato so bili stari slogi, vsak za svojo dōbo, toliko objektivni, da jih je odobraval pretežna večina tedaj živečih ljudi. Ko so posamezni umetniki odločneje uveljavljali svojo individualiteto pri prikrajanju umetniških slogov, so se držali vendarle splošnega estetičnega prepričanja, tako da niso prišli z utrte ceste sodōbne smeri. To je bil vzrok, da se je vsak pravi zgodovinski slog pravilno začel, razvil in obrabil. Ako hočemo dobiti tudi za našo dōbo pravi slog, to je stalni, enotni znak časa, treba je tudi nam, da se oziramo na splošnost. Sama individualiteta ne more prodreti, ali če prodre, je omejena časovno in krajevno in se ne more razviti. Torej bo treba iskati stika z ono točko v umetniški zgodovini, ko je prenehal zadnji zgodovinski slog. Tam bo nit pripresti. V to svrhu je pa treba poznati zgodovinske sloge, v katerih je izvršenih toliko umetnin, ki so nam jih zapustile prejšnje kulturne dōbe. Ti spomeniki se morajo ohraniti, že v svrhu proučavanja in jih ni smeti kaziti z modernimi nadevki, ampak jih je izpopolnjevati v njihovih lastnih oblikah. — Spoštovanje zgodovinskih slogov se je že pričelo po nabiranju starin in upati je, da prodre polagoma v vse sloje, tudi med najstrožji doktrinarski birokratizem. Čim se to zgodi, bo kmalu konec brezslugovne dōbe; dobili bomo svoj moderni, enotni slog, svojo umetnost, ki bo primerna duhu časa in bo stilizirala našo lastno, boljšo kulturo.

V nočni samoti.

Po ulici je šel nekdo
— težko je stopal — in je vzrastel v senco v moje okno
in sobo napolnil in mrak zgostil.

Bog ve, kod gre sedaj, in vendar je pri meni,
nad mano sklanja se: oči sta mu stekleni,
njegova roka — mrzla kakor led —
se greje v moji — —

O, da imám roké ko v senci, kadar iznad gor
smeji se solnce, ljubeče bi jih razprostrl
in eden, eden ne bi umrl! —

Joža Lovrenčič.